

10.10.2012

Dnro 2256/4/11

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

TYÖTTÖMYYSKASSOJEN TULEE TIEDOTTAA AVOIMESTI JÄSENYYSVAIHTOEHDOSTA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 8.4.2011 päivätyssä kirjoituksessaan, jonka apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalaisen siirsi 6.6.2011 antamallaan päätöksellä eduskunnan oikeusasiamiehen käsiteltäväksi, ammattiliittojen ja työttömyyskassojen yhteistyötä.

Kantelijan mielestä yhteistyö vaarantaa työttömyyskassojen itsenäisen aseman. Hän mainitsee esimerkkinä Metallityöväen Liiton ja Metallityöväen Työttömyyskassan, mutta toteaa vastaavia ongelmia olevan muissakin ammattiyhdistysliikkeissä ja niiden yhteydessä toimivissa kassoissa.

Kantelijan mukaan Metallityöväen Liitto mainostaa, että sen jäsen kuuluu myös Metallityöväen Työttömyyskassaan. Ilmoituksessa annetaan kantelijan mukaan ymmärtää, että kassa olisi osa ammattiliiton toimintaa. Sama ilmenee hänen mukaansa ammattiliittoon liittymislomakkeessa. Siinä ei ole hänen mukaansa mahdollisuutta liittyä pelkästään liittoon tai pelkästään kassaan. Kantelijan mukaan työttömyyskassa ei voi olla itsenäinen, jos ammattiliitto hoitaa sen jäsenmarkkinoinnin. Kantelija kiinnittää huomiota myös siihen, että työttömyyskassan sivuilta ei löydy mainintaa siitä, miten kassaan voi liittyä ilman että liittyisi samalla liittoon.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Työttömyyskassan selvitys

Metallityöväen Työttömyyskassa on selvityksessään todennut käsityksensä, että liiton ja kassan yhteinen jäseneksi liittymislomake täyttää sosiaali- ja terveysministeriön antamassa jäsenyysohjeessa edellytetyt vaatimukset. Kassan mukaan jäsenhakemuksesta pitää ilmetä, mitä asia koskee, hakijan nimi, yhteystiedot ja muut tarvittavat tiedot. Jos kassan jäsenyyttä haetaan samanaikaisesti ammattiliiton jäsenyyden kanssa, hakemuksesta tulee ilmetä, että se koskee myös työttömyyskassan jäsenyyttä.

Kassan mukaan myös yksilöjäsenyyttä hakeville on olemassa oma liittymislomake, jota ei ole kuitenkaan viety kassan internet-sivuille. Kassa ei ole ilmoituksensa mukaan tiedottanut yksilöjäsenmahdollisuudesta aktiivisesti, mutta jokaiselle sitä tiedustelevalle annetaan ohjeita ja lähetetään liittymislomake.

3.2

Finanssivalvonnan selvitys

Finanssivalvonta (Fiva) on tarkastellut asiaa työttömyyskassojen tiedottamisen yhdenvertaisuuden, oikeellisuuden ja selkeyden kannalta. Se, että kassat hoitavat julkista tehtävää, edellyttää Fivan mukaan sanottujen periaatteiden korostettua noudattamista.

Fivan mukaan Metallityöväen Työttömyyskassan internet-sivuilta on poistettu lause, jonka mukaan liiton jäsen on myös työttömyyskassan jäsen. Sivulla ilmoitetaan kuitenkin jäsenmaksun määräksi kassan ja liiton jäsenmaksujen yhteismäärä, minkä jälkeen mainitaan erikseen kunkin maksun osuudet siitä. Jäsenyyden alkamista koskevassa osiossa mainitaan asiamiehen vastaanottamasta liittymislomakkeesta, joka on Fivan käsityksen mukaan liiton ja kassan yhteinen lomake. Kassan tiedottaminen saattaakin Fivan mukaan antaa kuvan siitä, että kassan jäsenyys edellyttäisi ammattiliiton jäsenyyttä. Tiedottaminen ei anna vaikutelmaa kassan itsenäisestä toiminnasta.

Fivan mukaan on asianmukaista, että kassan sivuilla käsitellään kassaan liittymistä ja kassan jäsenyyttä. Se kiinnittää huomionsa siihen, että kassan sivuilta ei ole saatavissa yksilöjäsenhakemuslomaketta eikä informaatiota mahdollisuudesta liittyä ainoastaan työttömyyskassaan. Fivan mukaan kassan tiedottaminen ei olekaan näiltä osin oikeellisuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta asianmukaista. Sen mukaan sivuilla tulisi olla tietoa myös liittymisestä vain työttömyyskassan jäseneksi.

Fiva toteaa selvityksensä lopussa, että kaikkien kassojen tiedottamista nyt puheena olevissa asioissa ei voida pitää asianmukaisena. Asian laajempi selvittäminen on sen mukaan kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa tehdä vasta nyt käsiteltävänä olevaa kantelua koskevan ratkaisun jälkeen.

3.3

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy lausunnossaan Fivan näkemyksiin ja katsoo, että työttömyyskassan internet-sivuilla tulisi olla tietoa myös mahdollisuudesta liittyä ainoastaan työttömyyskassan jäseneksi.

3.4

Asian arviointia

Totean aluksi, että ammattiliitot eivät kuulu oikeusasiamiehen valvontavallan piiriin. Näin ollen tehtäviini ei kuulu nyt puheena olevassa asiassa Metallityöväen liiton menettelyn arviointi.

Metallityöväen Työttömyyskassan menettelyn osalta tarkasteltavana on erityisesti kysymys työttömyyskassan jäseneksi liittymisestä ja siinä erityisesti se, miten työttömyyskassa on asiasta tiedottanut.

Katson, että näiltä osin asiassa on pohjimmiltaan kyse hallintolain 2 luvun hyvän hallinnon perusteista. Niiden mukaan viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Hallinnossa asiointi on myös pyrittävä järjestämään siten, että asioiva saa asianmukaisesti palveluita ja viranomainen tai muu julkista tehtävää hoitava voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Arvioin kassan tiedottamisvelvollisuutta lähtökohtaisesti samoin kuin Finanssivalvonta. Käsitykseni mukaan työttömyyskassan tulee tiedottaa kassaan liittymisestä avoimesti ja tuoda esiin avoimesti ne vaihtoehdot, joita kassan jäseneksi hakeutuvalla on käytettävissään eli toisin sanoen liittyminen kassaan samalla kun liittyy ammattiliittoon tai liittyminen ainoastaan kassaan niin sanotuksi yksilöjäseneksi. Palveluperiaatteen mukaisesti ja kassan oman toiminnan tuloksellisuuden kannalta katson edelleen, että kassan tulee huolehtia, että yksilöjäsenhakemuslomake on vaikeuksitta saatavissa niille, jotka päätyvät hakeutumaan yksilöjäseneksi.

Tein 2.10.2012 Metallityöväen Työttömyyskassaan tarkastuskäynnin, jonka yhteydessä keskustelin kassanjohtajan ja kassan hallituksen puheenjohtajan kanssa myös kassan itsenäisyydestä. Otin käynnillä seille myös sen, että kassan internet-sivuilla ei ollut mainintaa mahdollisuudesta liittyä yksilöjäseneksi kassaan eikä sivuilta löytynyt myöskään linkkiä yksilöjäsenhakemuslomakkeeseen, joka kassalla siis kuitenkin oli käytössä.

Kassan edustajat ilmoittivat keskustelussa lisäävänsä tarvittavat viittaukset yksilöjäsenyyteen kassan sivuille. Kassan sivuilla onkin nykyisin linkki yksilöjäsenlomakkeeseen. Sivuille todetaan, että kassan yksilöjäseneksi liittytään täyttämällä liittymislomake, joka toimitetaan kassaan. Lisäksi sivuilla ilmoitetaan, että lisätietoja yksilöjäsenyydestä ja liittymisestä saa kassan palvelunumerosta.

Metallityöväen Työttömyyskassa on siis kehittänyt näiltä osin tiedotustaan. Kassan sivuilleen ottamat maininnat ja liittämä linkki yksilöjäsenyydenlomakkeeseen edustaa käsitykseni mukaan keskimääräistä parempaa tiedotustapaa asiasta.

Finanssivalvonta on nimittäin selvityksessään todennut, että kassojen tiedottaminen nyt puheena olevassa asiassa ei ole kaikilta osin asianmukaista. Saman havainnon olen tehnyt tutustuessani eri kassojen internet-sivuihin. Sivuilta on löydettävissä erilaisia tapoja tuoda esiin myös yksilöjäsenyydenmahdollisuus. Yksi selkeimmistä informaatioista on Valtion Virkamiesten Työttömyyskassan sivuilla, jossa todetaan, että työttömyyskassalain mukaan kassaan liittyminen on mahdollista myös liittoon kuulumattomille. Sivuilta ei kuitenkaan ole linkkiä yksilöjäsenyydenhakemuslomakkeeseen vaan niissä kehoitetaan kysymään tästä vaihtoehdosta tarkempia ohjeita suoraan kassalta. Lisäksi sivuilla on katsottu aiheelliseksi todeta, että liittoon kuulumaton kassan yksilöjäsen joutuu maksamaan jäsenmaksunsa yleensä itse viitteellistä pankkisiirtoa käyttäen.

Lakimiesten Työttömyyskassalla on puolestaan sivuillaan linkki yksilöjäsenhakemuslomakkeeseen, mutta ei minkäänlaista informaatiota asiasta. Todettakoon, että informaation puuttuminen ei ole kuitenkaan estänyt lakimiehiä liittymästä yksilöjäseneksi. Kassaan 27.9.2012 tekemälläni tarkastuksella kävi nimittäin ilmi, että kassan noin 11 200 jäsenestä yksilöjäseniä oli noin 2000. Vertailuna todettakoon vielä, että tarkastuksella saamani tiedon mukaan Metallityöväen Työttömyyskassan noin 130 000 jäsenestä yksilöjäseniä on 163.

Käsitykseni mukaan työttömyyskassan tehtävänä tässä suhteessa on tiedottaa avoimesti ja neutraalisti valittavana olevista vaihtoehdoista. Sen tulee tiedottaa, mikä ero vaihtoehdoilla on, mutta sen tulee jättää esimerkiksi ammattiliiton tarjoamien etujen tarkempi kertominen ammattiliiton itsensä tehtäväksi. Jos työttömyyskassat kuitenkin havaitsevat, että ammattiliiton tiedottaminen on työttömyyskassan toiminnan tai itsenäisyyden kannalta väärää tai epätasällista, niiden tulee kuitenkin nähdäkseni asiaan puuttua ja pyytää liittoa oikaisemaan antamaansa informaatiota.

Käsitykseni mukaan kassojen tulisi myös tarjota jäseneksi hakeutuvalla samanlainen käytännön liittymismenettely siitä riippumatta, kumman jäsenyyden tämä valitsee. Näin ollen en pidä tyydyt-

tävänä sitä, että kassan sivuilta löytyy linkki lomakkeeseen, jolla haetaan sekä liiton että kassan jäsenyyttä, mutta ei linkkiä yksilöjäsenhakemuslomakkeeseen. Katson edelleen, että myös nimenomaisen yhteydenoton edellyttäminen kassaan silloin, jos haluaa yksilöjäsenlomakkeen tai perustietoa pelkästään yksilöjäsenyydestä, on mielestäni tarpeetonta, kun perustiedon voi vähällä vaivalla myös kirjoittaa näkyviin kassan internet-sivuille.

Kassojen oman tuloksellisen toiminnan ja jäsenyyttä hakevien kannalta riittävä informaatio vaihtoehtoisista internet -sivuilla sekä sähköinen liittyminen tai linkki täytettävään ja tulostettavaan liittymislomakkeeseen vaikuttaa nähdäkseni tarkoituksenmukaisimmalta menettelyltä. Luonnollisesti kassojen käytössä olevat tekniset järjestelmät, resurssit ja myös osaaminen saattavat vaihdella suurestikin. Tärkeintä nähdäkseni on kuitenkin se, että kassat antavat riittävää avoimen puolueetonta informaatiota yhtäläisesti eri liittymisvaihtoehtoisista.

4

TOIMENPITEET

Ottaen huomioon Metallityöväen Työttömyyskassan internet -sivuilleen laatiman lisäyksen yksilöjäsenmahdollisuudesta kantelu ei anna minulle aihetta enempään toimenpiteisiin kassan osalta.

Finanssivalvonta on jo selvityksessään ilmoittanut kassojen tiedottamisen mahdollisesta laajemmasta selvittämisestä. Pyydänkin sitä ryhtymään sanottuun selvitystyöhön ja ottamaan siinä huomioon tässä ratkaisussa jaksossa 3.4 esittämäni käsitykset. Pyydän sitä selvitystyössään ja työttömyyskassoihin kohdistamassaan valvontatoiminnassa muutoinkin kiinnittämään huomiota siihen, että kassojen tiedottaminen jäseneksi liittymisestä on yhdenmukaista ja avointa ilmentäen osaltaan kassojen itsenäisyyttä julkisen tehtävän hoitajana. Pyydän Finanssivalvontaa ilmoittamaan minulle 1.3.2013 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on asiassa ryhtynyt. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni sille tiedoksi.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös sosiaali- ja terveysministeriölle.